

Отримано: 05 листопада 2018 р.

Прорецензовано: 12 листопада 2018 р.

Прийнято до друку: 22 листопада 2018 р.

e-mail: grumary@ukr.net

DOI: 10.25264/2311-5149-2018-11(39)-86-95

Грузд М. В. Публічно-приватне партнерство як механізм регулювання регіонального розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, грудень 2018. № 11(39). С. 86–95.

УДК: 332.14:005.56

JEL-класифікація: E 22, O 32

Грузд Марина Володимирівна,*кандидат економічних наук, доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківського національного економічного університету ім. Семена Кузнеця***ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО
ЯК МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

У статті досліджено вплив інституційного механізму на взаємодію держави з приватним бізнесом при реалізації регіональних проектів публічно-приватного партнерства. Надано показники регіональної ефективності спільного проекту та методику оцінки суспільної економічної ефективності. Для здійснення ефективної взаємодії державних органів влади з інституціями громадянського суспільства запропоновано напрями розвитку інструментарію реалізації проектів на регіональному рівні.

Ключові слова: *інвестиційний проект, публічно-приватне партнерство, співробітництво, регіон.*

Грузд Марина Владимировна,*кандидат экономических наук, доцент кафедры государственного управления, публичного администрирования и региональной экономики, Харьковского национального экономического университета им. Семена Кузнеця***ПУБЛИЧНО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО
КАК МЕХАНИЗМ РЕГУЛИРОВАНИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ**

В статье исследовано влияние институционального механизма на взаимодействие государства с бизнесом при реализации региональных проектов публично-частного партнерства. Представлены показатели региональной эффективности совместного проекта и методику оценки общественной экономической эффективности. Для осуществления эффективного взаимодействия государственных органов власти с институциями гражданского общества предложены направления развития инструментария реализации проектов на региональном уровне.

Ключевые слова: *инвестиционный проект, публично-частное партнерство, сотрудничество, регион.*

Maryna Gruzd,*PhD, Associate Professor at the Department of Public Management, Public Administration and Regional Economy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics***PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP
AS A MECHANISM OF REGIONAL DEVELOPMENT REGULATION**

The article investigates the influence of the institutional mechanism on the interaction between state and business in the process of public-private partnership projects implementation. The indicators of regional joint project effectiveness and methodology for assessing social economic efficiency are provided. The model of partner interaction between the state, scientific institutions, educational establishments, business and society on the basis of public-private partnership in terms of innovative development of the state and regions for the purpose of technological development, formation of industrial and social infrastructure taking into account interests and active support of business at an effective use of state property and budget funds of all levels for stimulation investment activity was proposed. The authors determined that the use of public-private partnership as a mechanism for implementing a new regional policy will make it possible: to attract additional resources for modernization; to reduce the burden on the budgets' expenditures; to attract financial resources to the nonprofit investment projects; to redistribute risks and strengthen the responsibility of public-private partnership participants for the implementation of social and ecological projects. The following activation measures at the regional level were proposed: financial decentralization of governance in order to delegate more opportunities to solve their own problems to the regions; direct participation in social projects financing; ensuring of the proper organizational, economic and legal framework in the sake of the activities effectiveness and protection of partnership participants. The directions for the development of tools necessary for the implementation of projects at the regional level for effective cooperation of state authorities with civil society institutions were proposed.

Key worlds: *investment project, public-private partnership, cooperation, region.*

Постановка проблеми. Розвиток партнерських взаємовідносин держави, місцевого самоврядування, науки, освіти, бізнесу та суспільства в межах застосування механізмів публічно-приватного партнерства з метою стимулювання інвестицій у регіональний розвиток передбачає технологічний розвиток,

формування відповідної соціальної, виробничої та інноваційної інфраструктури з урахуванням інтересів та за активною участю бізнесу при ефективному використанні державної, муніципальної власності та бюджетних коштів.

Недостатня ефективність інноваційно-інвестиційних процесів регіонального розвитку призводить до невирішеності проблеми щодо узгодження механізмів поєднання ринкових чинників із державними методами регулювання інвестиційної діяльності, закріплення конкретних форм участі держави й бізнесу фінансовому забезпеченні інвестиційної діяльності, що негативно позначається на регіональному розвитку та інвестиційній безпеці регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування публічно-приватного партнерства в організаційному регулюванні соціально-економічного розвитку досліджують багато вчених: удосконалення інструментарію реалізації спільних проектів розглядають у наукових працях Н. Г. Діденко, Л. І. Єфімова, С. Л. Пакулін, Ф. В. Узунов, А. Ф. Ткачук; дослідженню моделей і механізмів взаємодії держави й бізнесу присвятили свої праці М. Ю. Авксентьев, Є. Ю. Бондаренко, В. Г. Варнавський, Ю. С. Вдовенко, Т. Є. Воронкова, М. О. Кнір; залученню інвестицій до регіонального розвитку за допомогою механізмів ППП приділяють увагу І. А. Брайловський, Л. П. Грищенко, І. В. Маркова, О. Х. Петерсен, Н. О. Полянська, О. М. Полякова. Однак спостерігається нестача теоретичних і методологічних розробок щодо застосування публічно-приватного партнерства як механізму взаємодії державних інституцій та представників бізнесу при розробці спільних концепцій та програм регіонального розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробити практичні рекомендації щодо узгодження механізмів поєднання ринкових чинників із державними методами регулювання та закріплення конкретних форм участі держави й бізнесу у фінансовому забезпеченні регіонального розвитку. Завдання дослідження: визначити інструментарій здійснення публічно-приватного партнерства для стимулювання інвестицій у регіональний розвиток; обґрунтувати напрями реалізації організаційно-правових форм взаємодії держави й бізнесу при проведенні нової регіональної політики.

Виклад основного матеріалу. Розробка спільних концепцій та програм інвестиційної взаємодії державних інституцій та представників бізнесу в межах єдиного правового поля дасть змогу підвищити виконання функцій виконавчої влади, збільшити прибуток залучених сторін, а також задовольнити матеріальні та духовні потреби населення регіону. Запровадження ППП (далі – ППП) передбачає розширення конкурентного сектора, надання кращих можливостей для мобілізації коштів на масштабні інвестиційні проекти, ефективний розвиток чи модернізацію інфраструктури регіону.

Важливість ППП у регіональному розвитку та зростанні малого та середнього підприємництва як шляху запровадження потужностей та ефективності приватного сектору на розвиток ініціатив на всіх рівнях є загально визнаною [1, с. 42]. Передусім, ППП в інвестиційній сфері має забезпечити узгодження інтересів держави та бізнесу в доведенні наукових розробок до інновацій. Головним завданням державних органів влади та органів місцевого самоврядування при реалізації інвестиційних договорів є зниження бар'єрів у залученні бізнесу в інвестиційну сферу регіонів.

Саме інвестиційне партнерство державних інституцій, органів місцевого самоврядування та бізнесу є тим механізмом, який дозволяє залучити інвестиційні ресурси до проектів соціально-економічного розвитку на регіональному рівні.

Модернізацію економіки регіонів, орієнтованої на інноваційне оновлення реального сектора та соціальної сфери, можна здійснити за допомогою створення регіональної інноваційної системи (акумулюючи державні і приватні інвестиції на найбільш значущих інноваційних проектах, тим самим забезпечити організаційну єдність організацій, які реалізують креативний потенціал), створити інфраструктуру (транспортну, комунальну енергетичну) адекватну потребам населення, підвищити соціально-економічну ефективність ППП: підвищити рівень різноманітності форм та інструментів ППП, а саме застосовувати такі форми: залучення представників наукової громадськості до участі в підготовці, реалізації та моніторингу проектів ППП; створення на рівні регіонів інвестиційних фондів та колегіальних органів із питань ППП на регіональному рівні; необхідним є перетворення соціальної сфери в пріоритетний об'єкт ППП, створити орган формування політики та реалізації заходів щодо розвитку інвестиційних проектів та систему моніторингу умов і результатів діяльності ППП на регіональному рівні з залученням громадськості.

Модель ППП закріплює системний підхід до організації ППП при реалізації інвестиційних проектів, який базується на тісній взаємодії держави (державних органів влади та органів місцевого самоврядування) і приватного сектору в процесі всього інвестиційного циклу, що дозволяє формувати спільні інвестиційні ресурси для досягнення суспільно значущих результатів, створення нових методів управління, створення доданої вартості для споживачів і суспільства, підвищення ефективності використання об'єктів державної власності на основі підприємницької мотивації та забезпечення кращого визначення потреб при оптимальному використанні ресурсів регіону.

Дослідження світового досвіду та наявної практики дозволяє виділити такі напрями розвитку організаційно-правових форм ППП в інвестиційно-інноваційній сфері регіону:

- стратегічне партнерство (для розробки стратегічної інвестиційної політики, врахувавши приватні та публічні інтереси);
- фінансове партнерство: венчурні та різні спільні фонди фінансування публічно-приватних проєктів;
- наукове партнерство (некомерційне партнерство) у таких видах взаємодії: доконкурентні дослідження, освіта та підвищення кваліфікацій, створення спеціальних служб з оцінювання конкурентоспроможності дослідження;
- партнерство в кластерній ініціативі (інноваційні поліси, парки, центри), які отримали широке розповсюдження, університетські майданчики та наукові й освітянські центри;
- партнерство з технологічних трансферів (комерційному партнерстві з інноваційною метою на базі вищих навчальних закладів, наукових та дослідних організацій), тобто співробітництво державних наукових установ, які вкладають свої інтелектуальні права, та приватних інвесторів, які надають при такому партнерстві фінансування та забезпечують управління проєктами.

Сьогодні в країні державні рішення щодо закріплення механізмів ППП, зокрема й законодавчого плану, розробляються і приймаються надто уповільнено, а приватний бізнес, на жаль, рідко й неохоче бере участь у стимулюванні інвестицій у регіональний розвиток і впровадженні інновацій, про що свідчать дані Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні на 1 січня 2018 року на засадах ППП реалізувалося 186 договорів (укладено 154 договорів концесії, 32 договір про спільну діяльність, 1 договір публічно-приватного партнерства). На 1 січня 2018 року на засадах ППП, за уточнюючими даними, на підконтрольній Україні території було укладено 191 договір, з яких реалізуються 182 (157 договорів концесії, 24 договори про спільну діяльність, один договір ППП), а 9 договорів не реалізуються (4 договори – закінчено термін дії, 3 договори – розірвано, 2 договори – призупинено) [2] (табл. 1).

Таблиця 1

Діючі проєкти ППП у регіонах України станом на 1 січня 2018 року

Регіони України	Діючі проєкти ППП станом на 1 січня 2018 року			
	концесія	спільна діяльність	договір ППП	Разом
Вінницька	0	0	0	0
Волинська	0	0	0	0
Дніпропетровська	0	0	0	0
Донецька	2	2	0	4
Житомирська	0	1	0	1
Закарпатська	4	5	0	9
Запорізька	7	0	0	7
Івано-Франківська	1	0	0	1
Київська	13	0	0	13
Кіровоградська	0	1	0	1
Луганська	1	0	0	1
Львівська	3	1	0	4
Миколаївська	14	1	0	15
Одеська	0	6	0	6
Полтавська	109	5	0	114
Рівненська	0	0	0	0
Сумська	0	0	0	0
Тернопільська	0	0	0	0
Харківська	1	0	0	1
Херсонська	0	1	0	1
Хмельницька	2	0	1	3
Черкаська	0	0	0	0
Чернівецька	0	0	0	0
Чернігівська	0	1	0	1
Разом	157	24	1	182

На 1 липня 2018 року укладено 192 договори, з яких реалізується лише 66 (41 договір концесії, 24 договори про спільну діяльність, 1 договір ППП), 126 договорів не реалізується (4 договори – закінчено термін дії, 9 договорів – розірвано, 113 договорів – не виконуються).

Відносно сфер господарської діяльності реалізації проектів ППП, то більше ніж 85% усіх інвестиційних ресурсів спрямовано в реалізацію екологічних проектів: оброблення відходів (64,7%) та збір, очищення та розподілення води (21,4%) (табл. 2).

Таблиця 2*

Сфери господарської діяльності реалізації проектів ППП

Сфери господарської діяльності реалізації ППП	Станом на 1 січня 2018 р.		Станом на 1 липня 2018 р.	
	кількість договорів	% від загальної кількості договорів ППП	кількість договорів	% від загальної кількості договорів ППП
Оброблення відходів	116	64,7	7	10,6
Збір, очищення та розподілення води	39	21,4	31	47,0
Будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури	7	3,9	7	10,6
Виробництво, транспортування та постачання тепла	10	5,5	8	12,1
Виробництво, розподілення та постачання електричної енергії	2	1,1	3	4,5
Управління нерухомістю	2	1,1	4	6,1
Пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування	1	0,6	1	1,5
Охорона здоров'я	–	–	1	1,5
інші	3	1,7	4	6,1

*Складено автором за даними [2].

На сьогодні все більш актуальною проблемою стає раціоналізація впливу інституційного механізму на взаємовідносини держави з приватним бізнесом. До функцій держави входить формування інституційного механізму взаємодії економічних суб'єктів, які, своєю чергою, повинні сприяти не тільки формуванню правового поля діяльності суб'єктів бізнесу, а й здійсненню контролю з боку владних структур. Як результат – постає проблема створення ефективного інституційного середовища [3, с. 12].

Основними напрямками інвестиційних проектів, які реалізуються через механізми ППП, є такі: проекти у сфері інфраструктури (будівництво, модернізація комунальної інфраструктури; будівництво, модернізація об'єктів нерухомості; будівництво, модернізація комунальних споруд) та проекти у сфері послуг (освіта, імідж території, підтримка незахищених верств населення) (табл. 3).

Таблиця 3*

Інвестиційні проекти на основі публічно-приватного партнерства, які прийняті до участі у відборі Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів на 2017–2019 рр.

Сфера реалізації	Потреба коштів для завершення реалізації проекту, всього	Потреба коштів на рік		
		2017	2018	2019
Охорона здоров'я	9956965,95	2729608,00	2690871,13	2355407,53
Соціально-культурна сфера	5448825,90	736804,40	2231998,261	1410923,539
Житло	525150,00	50000,00	50000,00	50000,00
Охорона навколишнього середовища	1351110,00	79750,00	50610,00	110771,00
Транспортна інфраструктура	10775196,40	2803578,00	4669683,10	3301935,30
Функціонування органів влади та надання ними послуг	122826,10	37029,20	85796,90	-
Всього	28180074,35	6436769,60	9778959,391	7229037,369

*Складено автором за даними [2].

При реалізації інвестиційних проектів ППП держава виступає замовником, тобто закріплює всі умови інвестиційного співробітництва та створює можливості прийняття управлінських рішень бізнесових структур, при цьому здійснюючи постійний моніторинг реалізації проектів із метою ефективного та якісного надання кінцевих послуг споживачам.

Згідно з вимогами міжнародної спільноти раціональною структурою за сферами фінансування проектів ППП вважається співвідношення коштів, спрямованих в охорону здоров'я та освіту (соціальні проекти) – 50 відсотків загального фінансування інвестиційних проектів та 20% – екологічні проекти. За даними Європейського центру експертизи ППП у 2017 році, в європейських країнах було реалізовано

майже 60% ППП проектів соціального спрямування (освіта та охорона здоров'я) та 18% спрямовано на поліпшення транспортних шляхів [4]. Країни з високим рівнем конкурентоспроможності характеризуються наявністю розвиненого інституційного середовища, що генерує доходи, високоякісної інфраструктури, стабільністю макроекономічного середовища, високою якістю системи охорони здоров'я та вищою освіти. Відкритість ринку й розвинений фінансовий сектор створюють основу для швидкого впровадження інновацій, що сприяють підвищенню якості життя населення [5, с. 12].

Наявний світовий досвід співробітництва держави і приватного сектора в інвестиційній сфері дозволяє окреслити систему базових принципів, на основі яких формується сучасне ППП: реалізація різних державних важелів для розвитку інвестиційних процесів, яка з допомогою адміністративних мотивацій діючих інвестиційних проектів, так і шляхом реалізації нових інвестиційних проектів; управління інвестиційним проектом здійснює приватний партнер або посередницька організація при паритетному фінансуванні інвестиційного проекту з державою; всебічне сприяння розвитку неформального співробітництва розробників, що дозволить спростити взаємовигідний взаємний обмін інформацією та фінансовими ресурсами; перетворення фінансування (державних установ або органів місцевого самоврядування) у каталізатор інвестиційного процесу з причини можливості потенціального залучення бізнесу лише після ефективного впровадження та розвитку інвестиційного проекту за кошти держави; створення кластерів, завдяки яким можливий ефективний взаємний обмін напрацюваннями малого і середнього бізнесу, зокрема за участю представників держави; удосконалення нормативно-правової бази, урахування спеціальних статусів науковців і їх організаційних структур у законодавчому оформленні рішень, та чітке означення прямих і непрямих механізмів фінансування обміну технологіями й розвитку інфраструктури.

Дослідження зарубіжного досвіду публічно-приватного партнерства дало змогу зробити висновок про те, що основними факторами, які сприяють розвитку публічно-приватного партнерства в розвинутих країнах, є: стабільна державна економічна політика, спрямована на заохочення приватної підприємницької ініціативи; застосування заходів підтримки ППП-субвенцій, механізмів переуступки вимог; низькі політичні та соціальні ризики; ефективне використання законодавчо-правової бази [3, с. 9].

Структуру капітальних інвестицій у реалізацію проектів ППП за джерелами фінансування за 2016–2017 рр. наведено в табл. 4.

Таблиця 4*

**Структура капітальних інвестицій у реалізацію проектів ППП за джерелами фінансування, %
(до загального обсягу)**

Джерела фінансування капітальних інвестицій у проекти ППП	2016 рік	2017 рік
Кошти державного бюджету	2,3	3,5
Кошти місцевого бюджету	7,1	9,2
Власні кошти підприємства та організації	69,4	69,9
Інші джерела фінансування	21,2	17,4
Разом	100	100

*Складено автором за даними [6].

Ефективна система фінансування інфраструктурних проектів може здійснюватися або на умовах спільного державно-приватного фінансування, або на умовах нефінансової підтримки приватного партнера (за певних умов держава зобов'язується викупити у приватного партнера об'єкт за ціною, яка забезпечувала б йому узгоджену прибутковість; надання податкових пільг; кредитування приватного партнера на пільгових умовах, погашення будь-якого короткострокового дефіциту, пов'язаного з основними платежами та виплатою відсотків; продовжити строк реалізації інвестиційного проекту ППП при недосягненні планових показників, закріплених угодою).

Головною перевагою ППП, у порівнянні з іншими видами договірних відносин між органами влади і приватним сектором, є оптимальний розподіл повноважень щодо контролю над спільною діяльністю. Крім того, існують можливості зменшення бюджетних видатків та швидкого знаходження інвестиційних ресурсів для реалізації різноманітних проектів чи державних цільових програм, а також зберігання державної власності на майнові об'єкти, що, на думку багатьох спеціалістів, є альтернативою приватизації [7].

При цьому моделі ППП реалізують через механізми інвестиційного співробітництва (оренда з викупом державного або муніципального майна; концесія (надання державою права приватному партнеру впродовж визначеного часу виконувати закріплені договором функції; наділяє його певними повноваженнями для ефективного функціонування об'єкта концесії з обов'язковим поверненням предмету договору державному партнеру); адміністративний договір між органом місцевого самоврядування та приватним партнером на здійснення суспільно необхідних видів діяльності; договори про спільну діяльність

(держава бере постійну участь у господарській діяльності створеного об'єкта господарювання залежно від частки в уставному капіталі)) при чіткому означенні державними інституціями або органами місцевого самоврядування умов такого співробітництва при здійсненні постійного моніторингу з метою ефективного та якісного надання суспільних послуг.

Розробникам проекту ППП доцільно вибрати систему соціальних індикаторів, які дозволять визначити соціальний стан інвестиційного проекту, а також мати можливість відстежувати динаміку розвитку та обслуговування проекту. Пропонується система індикаторів оцінки впливу проекту ППП на соціальний розвиток регіону відповідно до Програми розвитку державно-приватного партнерства в Україні (рис. 1).

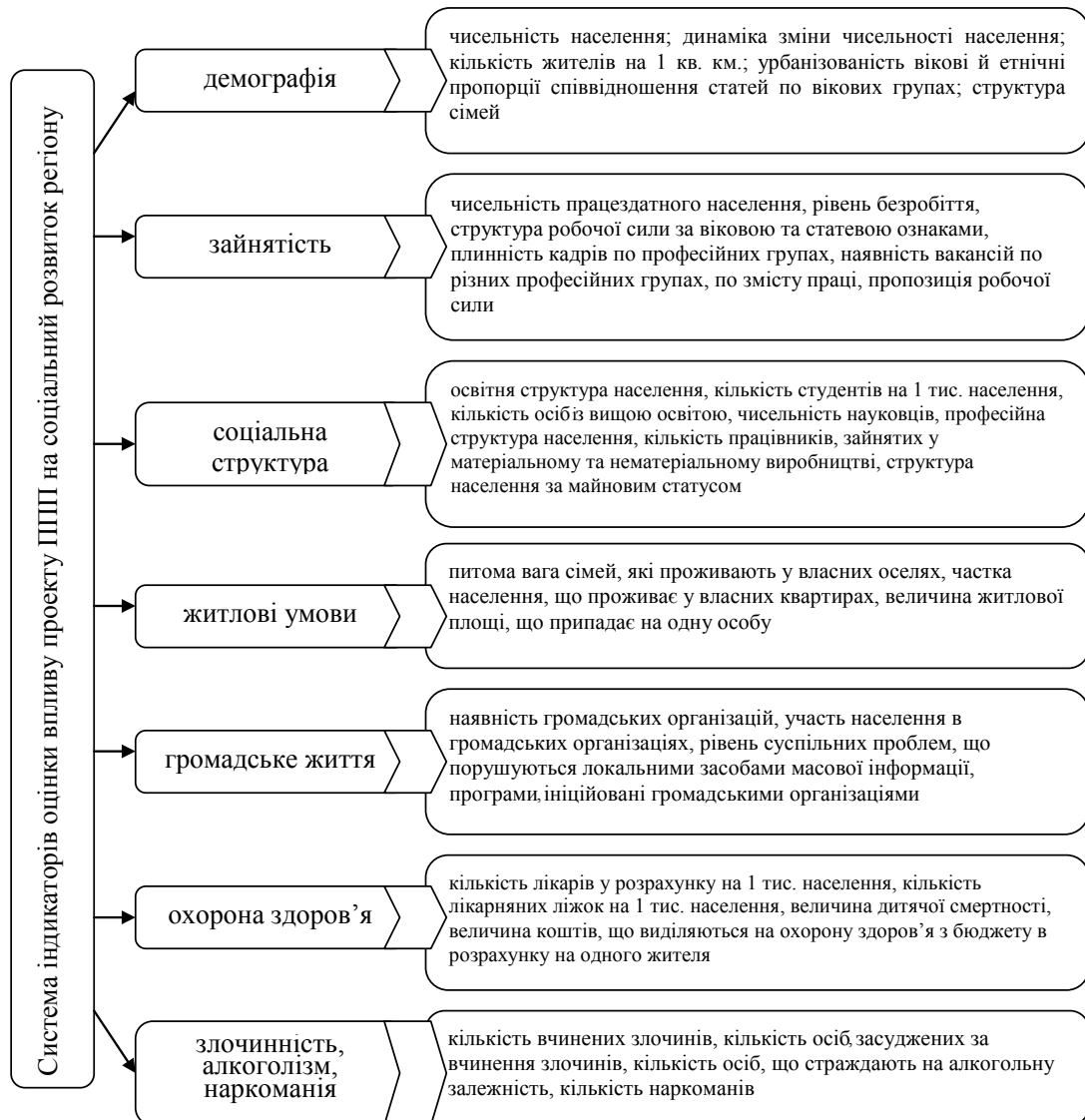

Рис. 1. Система індикаторів оцінки впливу проекту ППП на соціальний розвиток регіону

Джерело: складено автором за [8, 10, 11].

Розробники проекту можуть використовувати ті показники та групи показників, які, на їх думку, найбільше відповідають цілям та змісту проекту. Розробники проекту при оцінці впливу проекту ППП на соціальний розвиток регіону використовують метод порівняння, а саме на підставі наведених показників дається оцінка поточного та прогнозованого соціального стану регіону, а також оцінка впливу проекту ППП на окремі показники соціального розвитку [8, с. 34].

Дієвим механізмом реалізації ППП у соціальній сфері є реалізація проектів спільного фінансування міськими й обласними радами. Органи місцевої влади виступають співінвесторами, при цьому партнерами виступають громадські організації, які безпосередньо здійснюють проект.

Показники регіональної ефективності відображають фінансову ефективність інвестиційного проекту ППП (рис. 2) з точки зору відповідного регіону з урахуванням впливу реалізації проекту на підприємства регіону, соціальну й екологічну обстановку в регіоні, доходи й витрати регіонального бюджету [8, с. 34].

Рис. 2. Показники регіональної ефективності проекту ППП

Джерело: складено автором за [8].

Застосування ППП як механізму реалізації нової регіональної політики дасть змогу залучити додаткові ресурси для здійснення модернізації в регіонах країни; зменшити навантаження на видаткову частину регіонального та місцевих бюджетів; залучити до реалізації інвестиційних проектів фінансові ресурси, що до цього перебували «у тіні»; перерозподілити ризики та посилити відповідальність учасників публічно-приватного партнерства за реалізацію інвестиційних проектів на місцевому та регіональному рівнях.

Для того, щоб приватний інвестор долучився до надання суспільних послуг, необхідно, щоб він був упевнений у доцільності та ефективності здійснення затрат. Це означає, що інвестиційно-підприємницьке середовище є стабільним, а ризики господарювання незначними [9, с. 15].

Оцінку суспільної економічної ефективності проекту ППП проводять за допомогою показників, представлених на рис. 3.

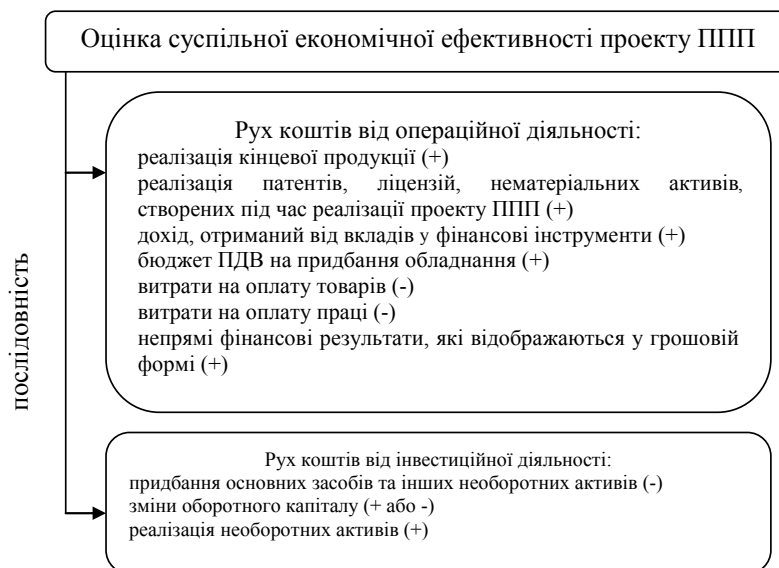

Рис. 3. Оцінка суспільної економічної ефективності проекту ППП

Джерело: складено автором за [8].

Недосконалість інститутів підтримки ППП гальмує практичну реалізацію проектів, у той же час розвиток ППП в Україні вимагає серйозних коректив у національному законодавстві, вихідним пунктом для яких повинно стати створення Національного центру з ППП, що дозволить максимально ефективно використовувати всі переваги такого партнерства в сучасних умовах соціально-політичного й економічного розвитку країни. Розвиток інструментарію реалізації ППП передбачає напрями, представлені на рис. 4.

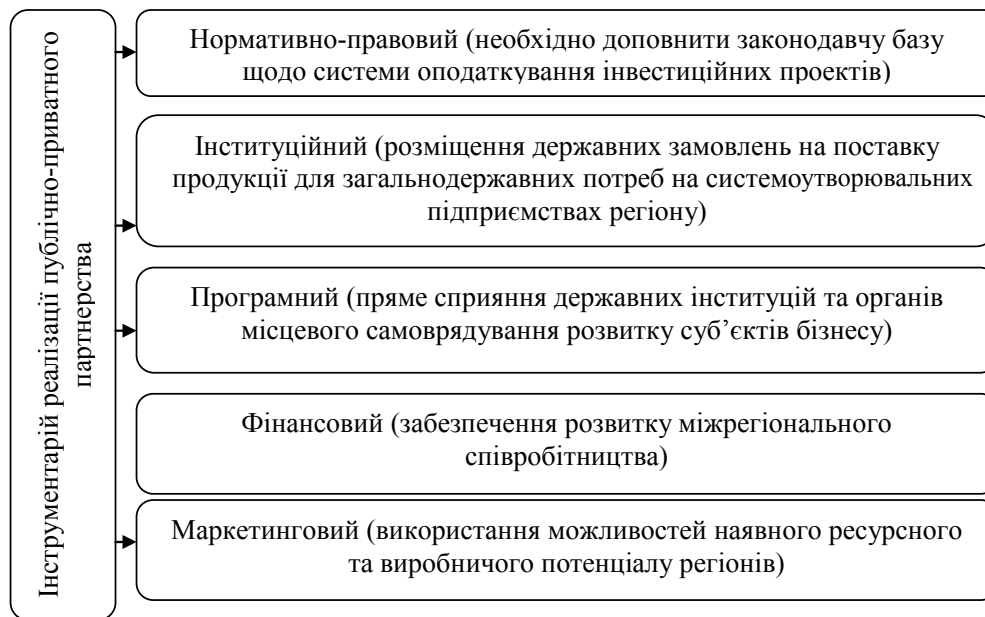

Рис. 4. Інструментарій реалізації публічно-приватного партнерства

Джерело: складено автором за [3, 8, 10, 11].

Роллю держави є залучення ресурсів, забезпечення доступу до консультацій експертів і розвиток інституціональної бази з метою забезпечення успішної розробки, реалізації й управління проектами. У багатьох країнах для цього використовуються централізовані інституціональні механізми, які є частиною органів виконавчої влади або афілійовані з ключовими міністерствами, які надають ресурси для розробки проекту або інші стимули для застосування механізму ППП. Ці інституціональні механізми можуть координуватися одним центральним агентством або відомством (часто називаним «центром державно-приватного партнерства»), або можуть бути розподілені серед ряду агентств і відомств [10, с. 243].

Малоефективна співпраця представників громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, діяльність яких залишається недостатньо прозорою та забюрократизованою, призвели до таких негативних наслідків у сфері ППП: відсутність ефективного громадського контролю за функціонуванням державних та місцевих органів влади; недостатня участь громадськості у формуванні й реалізації державної політики та вирішенні питань на місцевому рівні; відсутні ефективні державні стимули для інвесторів ППП, відсутні дієві механізми запобігання шахрайству та іншим зловживанням; відсутня єдина державна інформаційно-просвітницька політика у сфері ППП; відсутня державна фінансова підтримка в більшості громадських організацій із причини її обмеженого обсягу, відсутність прозорих конкурсних процедур і надання необґрунтованих переваг окремим організаціям громадянського суспільства; реалізація проектів громадських організацій із фінансовою підтримкою держави ускладнюється короткими строками, упродовж яких вона надається, та необґрунтованими обмеженнями на можливі витрати, що фінансуються за бюджетний кошт; органи державної влади та органи місцевого самоврядування не повною мірою використовують потенціал громадських організацій при наданні суспільно-соціальних послуг; відсутнє стимулювання соціального підприємництва та можливості реалізації громадськими організаціями підприємницької діяльності, яка спрямована на вирішення суспільно значущих проблем.

Розвиток партнерських взаємовідносин держави, освіти, науки, бізнесу та суспільства в межах використання механізмів ППП із метою інноваційного розвитку держави та регіонів передбачає технологічний розвиток, формування відповідної соціальної, виробничої та інноваційної інфраструктури з урахуванням інтересів та при активній участі бізнесу при ефективному використанні державної власності та коштів бюджетів усіх рівнів, стимулюванні інновацій активності для залучення інвестицій. Модель партнерської взаємодії при застосуванні механізмів ППП за участю представлено на рис. 5.

Рис. 5. Модель партнерської взаємодії при застосуванні механізмів публічно-приватного партнерства

Джерело: складено автором.

Ефективною моделлю реалізації PPP є Концепція Government Relation. Відповідно до цієї концепції, саме держава як інститут суспільства, органи місцевого самоврядування, наділені територіальними спільнотами владними повноваженнями, покликані брати на себе ініціативну функцію співробітництва, при цьому публічна влада відіграє ключову роль, з одного боку, як головний замовник послуг, а з іншого – як суб'єкт, що встановлює спеціальні умови реалізації проекту.

Отже, розвиток державно-приватного партнерства дозволяє створити синергію можливостей органів державного управління й органів місцевого самоврядування, а також ефективності приватного капіталу, дозволяє залучити значні інвестиції в економіку [5, с. 13]. Подальший розвиток та визначення інституційних інструментів PPP з точки зору основних засад громадянського суспільства значною мірою дозволить використовувати потенціали регіонів, забезпечити ефективність і прозорість такої співпраці й максимально знизити рівень можливих ризиків.

На основі проробки [1, 3, 5–11] можна означити такі кроки для ефективної взаємодії державних органів влади із найважливішими інституціями громадянського суспільства: територіальними громадами й бізнесом: передбачити публічному партнеру право брати участь у партнерстві в особі декількох представників – держава, територіальні громади – через уповноважені органи і підприємства, які здійснюють свою діяльність на основі публічної форми власності; закріпити чіткий порядок вирішення конфліктних ситуацій, які виникають у рамках публічно-приватного співробітництва; визначити систему публічних органів із певними функціями щодо PPP та з визначеним поділом повноважень і головних засад координації дій між ними; для сприяння саморегулювання інвестиційного співробітництва PPP необхідно законодавчо закріпити істотні умови, наслідки при їх недотриманні та порядок припинення дії договорів PPP; закріплення законодавчо норми, згідно з якою застосовується інституційне співробітництво (визначається особа, відповідальна за всі етапи реалізації проекту PPP, у формі господарської організації за участю партнерів для здійснення спільного управління й моніторингу за реалізацією проектів інвестиційного співробітництва); комплексний контроль відбору та реалізації проекту PPP зі сторони публічного партнера – держава в особі уповноваженого органу, інституту громадянського суспільства.

Висновки. Розвиток PPP в регіоні сприяє підвищенню конкурентоспроможності провідних галузей економіки регіонів; зниженню підприємницьких та інвестиційних ризиків у сфері досліджень і розробок; поширенню нових технологій; розвитку інноваційного бізнесу, транспортної та комунальної інфраструктури; концентрації державних і приватних фінансових коштів на структурні зміни в системі освіти;

вирішенню проблем соціальної сфери та приводить до підвищення інноваційної активності та ефективності інвестиційного сектора економіки, науки й освіти, зниженню видатків бюджетів всіх рівнів при здійсненні суспільно значущих інноваційних проектів і програм.

Заходами активізації механізмів PPP на регіональному рівні є: фінансова децентралізація та децентралізація повноважень із метою делегування регіонам більше можливостей для вирішення власних нагальних проблем; безпосередня участь державних інституцій та органів місцевого самоврядування у фінансуванні інвестиційних проектів із використанням форм PPP; здійснення пошуку та залучення бізнесових структур для здійснення проектів публічно-приватного партнерства на конкурсній основі; забезпечення належних організаційно-економічних та правових засад забезпечення ефективної діяльності учасників PPP; забезпечення захисту прав учасників PPP шляхом надання гарантій внутрішньому і зовнішньому інвестору у формі страхування ризиків на випадок невиконання взятих на себе зобов'язань.

Література:

1. Тофанюк О. В., Чалий І. Г. Застосування механізмів державно-приватного партнерства у бюджетному регулюванні регіонального розвитку. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2011. № 4(16). С. 41–53.
2. Інформація Міністерства економічного розвитку і торгівлі щодо реалізації договорів на засадах державно-приватного партнерства. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення 20.11.2018).
3. Узунов Ф. В. Удосконалення інструментарію реалізації державно-приватного партнерства в Україні : автореф. дис. ... докт. наук з держ. управління: 25.00.02. Запоріжжя, 2015. 36 с.
4. Review of the European PPP Market in 2017. Luxembourg: European PPP Expertise Center, 03.2018. 16 p.
5. Кнір М. О. Державно-приватне партнерство: світовий досвід і досвід України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2018. № 10(38). С. 10–14.
6. Соціально-економічний розвиток України за січень–лютий 2018 року: стат. зб. / Держ. комітет статистики України. Київ, 2018. 27 с.
7. Тринчук С. В. Державно-приватне партнерство як механізм інновацій. URL: <http://www.confcontact.com> (дата звернення 20.11.2018).
8. Практичний посібник з підготовки техніко-економічного обґрунтування та застосування методики проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства. Практичний посібник з підготовки ТЕО; Агентство США з міжнародного розвитку USAID. Київ: ТОВ «Софія». 2012. 102 с.
9. Вивчення оптимальних моделей державно-приватного партнерства для промислових парків в Яворові і Новому Роздолі: розроблено за проектом «Розвиток підприємництва шляхом покращення доступу до інвестиційних ділянок у місті та гміні Любачів, а також відновлення деградованих земель Яворівського району та м. Новий Розділ. Львів, 2015. 278 с.
10. Брайловський І. А. Державно-приватне партнерство: методологія, теорія, механізми розвитку: дис. ... докт. екон. наук: 08.00.01. Донецьк, 2014. 462 с.
11. Сімак С. В. Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства в системі державного управління : дис. ... докт. наук з держ. управління: 25.00.02. Київ, 2016. 447 с.